

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента кандидата економічних наук, професора
ЯКОБЧУК ВАЛЕНТИНИ ПАВЛІВНИ на дисертаційну роботу
ПРИСЯЖНОЇ ТЕТЯНИ ТЕМУРІВНИ на тему
«Управління інвестиційним потенціалом територіальних громад на засадах діджиталізації», подану на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності
073 «Менеджмент» Поліського національного університету

Дисертаційне дослідження **Присяжної Тетяни Темурівни «Управління інвестиційним потенціалом територіальних громад на засадах діджиталізації»** є актуальним, оскільки зосереджене на вирішенні науково-теоретичних та практичних питань, які мають значний вплив на розвиток територіальних громад країни.

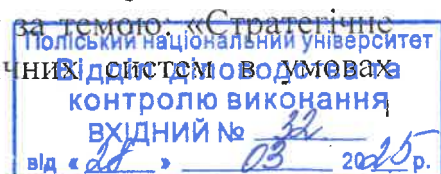
Актуальність теми дисертації і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами

В умовах глобальних соціально-економічних трансформацій та прискореної цифровізації, управління інвестиційним потенціалом територіальних громад набуває стратегічного значення. Інвестиційна привабливість є ключовим чинником сталого розвитку, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення фінансової самодостатності територіальних громад. Водночас традиційні методи залучення та управління інвестиціями є недостатньо ефективними в умовах цифрової економіки, що зумовлює необхідність впровадження інноваційних підходів.

Діджиталізація управлінських процесів відкриває нові можливості для оптимізації інвестиційної діяльності, зокрема через використання сучасних цифрових інструментів, автоматизацію процесів прийняття управлінських рішень, підвищення рівня прозорості та доступності інформації для потенційних інвесторів. Особливо актуальним питання є для України, де процеси децентралізації значно розширили можливості громад щодо самостійного управління фінансовими ресурсами. Водночас громади стикаються з труднощами у формуванні ефективних стратегій інвестиційного розвитку через недостатню цифрову інтеграцію, відсутність належної інформаційної інфраструктури та обмеженість методичних підходів до оцінки інвестиційного потенціалу.

Відтак, дослідження проблематики управління інвестиційним потенціалом територіальних громад із використанням цифрових технологій є актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору, оскільки запропоновані методичні підходи та практичні рекомендації сприятимуть підвищенню ефективності інвестиційної діяльності громад, що, у свою чергу, забезпечить їх сталий розвиток, удосконалення соціально-економічної інфраструктури та зростання рівня добробуту населення.

Результати представленого дисертаційного дослідження відповідають пріоритетам економічного розвитку України, воно виконане в рамках науково-дослідної роботи Поліського національного університету за темою: «Стратегічне управління інноваційним розвитком соціально-економічних територіальних громад».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Присяжної Тетяни Темурівни ґрунтуються на комплексному теоретико-методологічному аналізі, емпіричних дослідженнях та застосуванні економіко-математичних та статистичних методів. Обґрунтованість отриманих результатів підтверджується системним підходом до аналізу інвестиційного потенціалу. Використано широкий спектр методів наукового пізнання, зокрема абстрактно-логічний, історико-економічний, порівняльний та метод просторового аналізу. Дослідження базується на обробці значного обсягу статистичних даних, щодо рівня цифровізації та інвестиційної привабливості територіальних громад, отриманих із офіційних джерел (Державна служба статистики України, Open Data Maturity, Світовий банк тощо). Проведено розрахунок інтегрального індексу інвестиційного потенціалу з урахуванням соціально-економічних, фінансових та інфраструктурних показників. Використано панельно-регресійний аналіз, метод Boruta для відбору ключових детермінант податкових надходжень, а також кореляційно-регресійний аналіз для визначення факторів впливу на інвестиційну привабливість регіонів. Основні положення та висновки дисертаційного дослідження пройшли апробацію на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Наукова новизна і практичне значення результатів дослідження

Новизна наукових положень дисертації, що представлена до захисту, визначається наступними результатами:

1) запропоновано концептуальний підхід до управління інвестиційним потенціалом територіальних громад на основі структуризації вхідних даних у розрізі ієрархічних рівнів, а саме: міжнародного (прямі іноземні інвестиції), загальнонаціонального (капітальні інвестиції), регіонального (інтегральний індекс інвестиційного потенціалу) та рівня громади (обсяг залучених інвестицій), що забезпечує системність аналізу й оцінювання інвестиційного потенціалу з урахуванням екзогенних і ендогенних особливостей територіальних громад (п. 1.3);

2) удосконалено дефініцію поняття «інвестиційний потенціал територіальної громади», який пропонується розглядати як інтегровану сукупність інвестиційних ресурсів громади та можливостей їх активізації за рахунок використання діджитал-інструментів, що, на відміну від існуючих підходів, створює умови для формування сприятливого інформаційного середовища з метою забезпечення сталого розвитку громади в умовах сучасних викликів (п. 1.1);

3) удосконалено методичний підхід до аналізу податкових надходжень як індикатора розвитку інвестиційного потенціалу громад із урахуванням впливу демографічних, інфраструктурних та економічних чинників, за допомогою

методів Boruta та покрокової регресії, що дозволило визначити ключові фактори формування бюджету та розробити прогностичну модель оптимізації процесів управління на рівні громади (п. 2.1);

4) теоретично обґрунтовано дуального ефекту діджиталізації в процесі управління інвестиційним потенціалом територіальних громад, що, з одного боку, спрощує управлінські та інвестиційні процеси (за рахунок забезпечення доступності інформації для інвесторів), з іншого – підвищує конкурентоспроможність, прозорість та ефективність інвестиційної діяльності через цифровізацію бізнес-процесів (п. 1.2);

5) розширено можливості використання економіко-математичної моделі за статистичним методом pooling для моделювання залежності між обсягом залучених інвестицій та рівнем діджиталізації країни, оціненого на основі європейської методики Open data maturity з метою ідентифікації найбільш значущих факторів інвестиційної привабливості країни (п. 2.2);

6) ідентифіковано фактори впливу на процес залучення інвестицій на основі інтегрального індексу з урахуванням темпів зміни часткових соціально-економічних показників (зокрема, загальних, екологічних, економічних, інвестиційних, інфраструктурних та торгівельних), а також виокремлення факторів-дестимуляторів, які потребують відповідних дій для мінімізації їх деструктивного впливу на рівень розвитку регіону та громади (п. 2.3);

7) розроблено методичний інструментарій комплексної оцінки інвестиційного потенціалу територіальної громади, що включає інтегрований аналіз соціально-економічних, інфраструктурних, фінансових, інноваційних та галузевих показників, порівняння з аналогічними громадами та використання SWOT-аналізу для визначення інвестиційної привабливості. Такий підхід враховує національні інтереси країни поряд з локальними особливостями розвитку громад, посилюючи їх інвестиційну привабливість та створюючи підґрунтя для визначення перспективних напрямів їх розвитку (п. 3.1);

8) запропоновано пропозиції щодо активізації інвестиційних процесів у межах територіальних громад на базі функціонування регіональних інвестиційних кластерів, що включають громади регіону, фінансово-кредитні установи, представників IT-бізнесу, регіональні заклади вищої освіти, консалтингові установи, співпраця між якими сприятиме діджиталізації громад та підвищенню рівня доступності даних про них для потенційних інвесторів. Інформаційне забезпечення потенційних інвесторів територіальних громад у межах кластерів здійснюватиметься на основі геоінвестиційних паспортів, які надають комплексну інформацію про громаду та актуальні інвестиційні пропозиції у фізичному (друкованому – інвестиційний паспорт) та онлайн (геопортал) форматах (п. 3.2).

Новизна, висновки та рекомендації, сформульовані в дисертаційній роботі є достовірними та ґрунтуються на особистих дослідженнях здобувача.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості практичного застосування науково обґрунтованих пропозицій щодо вирішення проблем обґрунтування механізмів управління інвестиційним потенціалом територіальних громад на засадах діджиталізації. Пропозиції здобувача схвалено Черняхівською селищною територіальною громадою (довідка від 22.11.2024 №12-14/3093). Розробку теоретичної бази для впровадження геопорталу у 2025 році

схвалено Високівською сільською територіальною громадою (довідка від 22.11.2024 №759). Результати дисертаційного дослідження враховано під час реалізації освітнього процесу Поліського національного університету, зокрема при викладанні навчальних дисциплін «Інвестиційно-інноваційний менеджмент» та «Діджитал-менеджмент» (довідка від 03.12.2024 № 2863/01-17).

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях

Основні положення дисертації опубліковано 11 наукових праць загальним обсягом 6,23 ум. друк. арк. (автору належить 3,99 ум. друк. арк.), з них 6 праць, в яких опубліковано основні результати дослідження, у т. ч. 1 стаття у іноземному науковому періодичному виданні, проіндексованому в базі даних Scopus, 5 – у вітчизняних наукових фахових виданнях категорії «Б», 5 наукових праць, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації.

Оцінка структури, мови і стилю дисертації, відповідність дисертації вимогам МОН України і освітньо-наукової програми

Дисертаційна робота є логічно структурованим і науково обґрунтованим дослідженням, що відповідає вимогам МОН України та узгоджується з положеннями освітньо-наукової програми Поліського національного університету, складається з анотації, вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Структура дисертації відповідає стандартам наукових досліджень ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання».

У першому розділі «Теоретико-методичні засади управління інвестиційним потенціалом територіальних громад в умовах діджиталізації» – систематизовано теоретичні засади й поглиблено зміст дефініції терміну «інвестиційний потенціал територіальної громади» (с. 26-45); обґрунтовано ефекти діджиталізації в процесі управління інвестиційним потенціалом територіальних громад (с. 28-46); запропоновано концептуальний підхід до управління інвестиційним потенціалом територіальних громад на основі структуризації вхідних даних у розрізі ієрархічних рівнів (с. 59-65).

У другому розділі «Сучасні тенденції реалізації інвестиційного потенціалу України в умовах діджиталізації» – здійснено моделювання залежності між обсягом залучених інвестицій та рівнем діджиталізації країни на основі економіко-математичної моделі за статистичним методом pooling (с. 82-92); розроблено та апробовано методичний інструментарій комплексної оцінки інвестиційного потенціалу територіальної громади (с. 99-102); ідентифіковано фактори впливу на процес залучення інвестицій територіальними громадами на основі інтегрального індексу (с. 103-113).

У третьому розділі «Імперативи управління інвестиційним потенціалом територіальних громад: стратегічні пріоритети та цифрові інновації» – обґрунтовано й апробовано методичний підхід до аналізу податкових надходжень в територіальні громади для виявлення ключових факторів формування бюджету та розробки прогностичної моделі оптимізації процесів управління на рівні

громади (с. 149-162); розроблено пропозиції щодо активізації інвестиційних процесів у межах територіальних громад на базі функціонування регіональних інвестиційних кластерів (с. 165-177).

Основний зміст роботи викладено на 170 сторінках, містить 10 таблиць і 46 рисунків. Список використаних джерел за найменуванням сформований відповідно до ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Ідентичність анотації та основних положень дисертації

Аналіз змісту анотації та основних положень дисертації Присяжної Т.Т. засвідчує їх ідентичність у формулюванні мети, об'єкта, предмета, завдань, новизни та висновків. В анотації відсутня інформація, яка не була б представлена в тексті дисертації.

Академічна доброчесність

На час рецензування дисертаційної роботи Присяжної Т.Т. та опублікованих наукових праць, що висвітлюють основні результати дослідження, порушень академічної доброчесності не виявлено. Посилання на джерела запозичених матеріалів надано коректно. Текст дисертації відзначається авторським стилем викладу матеріалу.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Попри загальну позитивну оцінку та змістовне викладення результатів наукового дослідження, а також обґрунтованість і достовірність висновків, у рецензованій дисертаційній роботі є деякі зауваження та дискусійні моменти, а саме:

1. У п. 1.1 (с. 27-29) розглядається внесок економічних шкіл (меркантилізм, фізіократи, класична школа, марксизм, маржиналізм, неокласика, кейнсіанство) у формування концепції інвестицій, що демонструє ґрунтовний підхід до аналізу базису наукової теорії. Разом з тим, доцільно було б підсумувати їх вплив на сучасне управління інвестиційним потенціалом, зокрема, адаптації підходів до потреб територіальних громад в умовах децентралізації.

2. У п. 2.1 (с. 83-99) детально розглянуто загальний вплив цифровізації на інвестиційну активність в Україні, однак бракує деталізації щодо диференціації ефектів цифрових технологій для різних видів інвестицій. Доцільно було б розмежувати вплив діджиталізації на прямі іноземні інвестиції (ПІІ), внутрішні капіталовкладення та венчурне фінансування, оскільки для ПІІ ключову роль відіграє прозорість даних та наявність цифрових державних сервісів, тоді як внутрішні інвестори можуть більше зважати на автоматизацію процесів та доступ до фінансування через цифрові платформи.

3. Автором запропоновано (с. 92-95) ідентифікувати залежність обсягу залучених інвестицій від рівня діджиталізації на основі європейської методики *Open Data Maturity*. Доцільно було б у контексті даного дослідження здійснити

порівняльний аналіз практик цифровізації інвестиційного процесу інших розвинених країн. Урахування міжнародного досвіду реалізації комплексних цифрових платформ управління інвестиціями на муніципальному рівні слугував би орієнтиром для адаптації в Україні, що дозволив би посилити наукову та практичну цінність дисертаційної роботи.

4. У п. 2.2 (с. 102-109) дослідження сфокусоване виключно на Житомирській області, що обмежує можливість узагальнення висновків для інших регіонів України, однак порівняння інвестиційного потенціалу Житомирської області з іншими регіонами, особливо зі схожими за економічною структурою, дозволило б виділити унікальні риси області та визначити універсальні фактори, що впливають на інвестиційну привабливість регіонів загалом.

5. У п. 3.1 (с. 133-136) уваги заслуговують стратегічні пріоритети залучення інвестицій територіальними громадами, проте їх реалізація неможлива без належного правового регулювання. Перелічені стратегічні документи (с. 133-134) не розглядають правових аспектів регулювання інвестиційного процесу, законодавчих перешкод та рекомендацій щодо їх усунення. Поза увагою залишаються питання щодо необхідності зміни законодавства для створення сприятливого середовища для цифрових інвестиційних платформ, зокрема правового статусу електронних інвестиційних договорів та цифрових реєстрів власності, дослідження яких зробило б роботу більш практично орієнтованою.

6. П. 3.3 (с. 170-178) дисертаційної роботи присвячено впровадженню геоінвестиційного паспорту громади, що є позитивним аспектом діджиталізації інвестиційного процесу, однак варто деталізувати виклики при його інтеграції в існуючі системи електронного врядування (зокрема, проблеми інтероперабельності та захисту даних). Поза увагою залишаються ризики, пов'язані з цифровою трансформацією, зокрема, робота не містить детального аналізу можливих кіберзагроз, пов'язаних із вразливістю цифрових платформ для управління інвестиціями; проблеми цифрового розриву між громадами різного рівня розвитку; загроз втрати інформаційної безпеки у зв'язку з використанням відкритих цифрових даних тощо.

Загалом вказані дискусійні моменти та зауваження не мають принципового впливу на наукову та практичну цінність результатів дослідження, отриманих автором, та не знижують загальної високої позитивної оцінки рецензованої роботи.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Присяжної Тетяни Темурівни «Управління інвестиційним потенціалом територіальних громад на засадах діджиталізації» виконана на високому науково-теоретичному і методичному рівні, а отримані в процесі дослідження наукові результати характеризуються новизною та мають практичну цінність.

Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, за своїм змістом і якістю відповідає вимогам Наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», «Порядку присудження ступеня

доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (у чинній редакції), а її автор – Присяжна Тетяна Темурівна заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Рецензент:

Кандидат економічних наук, професор,
завідувач кафедри економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління Поліського національного
університету

Валентина ЯКОБЧУК

